

RAPPORT 179

Opgraving aan de Albertus Morrenstraat (Panhoven) zone 1.

Onderzoek uitgevoerd in opdracht van Landwaarts CVBA Sociale
Huisvesting

Joris Steegmans & Elke Wesemael
Maart 2013

ARON-RAPPORT 179

ARCHEOLOGISCHE OPGRAVING AAN DE ALBERT MORRENSTRAAT TE PEER – ZONE 1.

ONDERZOEK UITGEVOERD IN OPDRACHT VAN LANDWAARTS CVBA.

Steegmans Joris en Elke Wesemael

Sint-Truiden
2013

Opgraving ☒		Prospectie	
Vergunningsnummer:	2013/058		
Naam aanvrager:	Joris Steegmans		
Naam site:	Peer, Albert Morrenstraat en Ondermeel		

Colofon

ARON rapport 179 - Archeologische opgraving aan de Albert Morrenstraat te Peer, zone 1. Onderzoek uitgevoerd in opdracht van Landwaarts cvba.

Opdrachtgever:	Landwaarts cvba
Projectleiding:	Elke Wesemael
Uitvoering veldwerk:	Joris Steegmans, Anne Schoups & Elke Wesemael
Auteurs:	Joris Steegmans en Elke Wesemael
Bijdragen:	/
Foto's en tekeningen:	ARON bvba (tenzij anders vermeld)
Wettelijk depot:	D/2013/12.651/10

Op de teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Gelieve ons de wens om gebruik te maken van de teksten of illustraties schriftelijk over te maken op info@aron-online.be. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van ARON bvba mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, bewerkt, en/of openbaar gemaakt door middel van web-publicatie, druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

ARON bvba

Archeologisch Projectbureau
Diesterstraat 44, bus 201
3800 Sint-Truiden
www.aron-online.be
info@aron-online.be
tel/fax: 011/72.37.95

© ARON bvba, Archeologisch projectbureau, 2013

Inhoudstafel

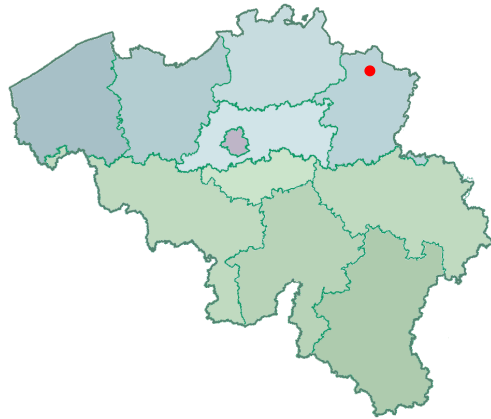
Inleiding	1
1. Het onderzoeksgebied.....	1
1.1 Algemene situering.....	1
1.2 Historische achtergrond.....	2
1.3 Eerder archeologisch onderzoek.....	4
2. Het archeologisch onderzoek.....	5
2.1 Doelstelling.....	5
2.2 Verloop.....	6
2.3 Methodiek.....	6
3. Onderzoeksresultaten.....	7
3.1 Bodemopbouw.....	7
3.2 Gaafheid van het terrein.....	7
3.3 De archeologische sporen en vondsten.....	8
Conclusie	11

Bijlagen

- Bijlage 1: Administratieve gegevens
- Bijlage 2: Lijst met afkortingen
- Bijlage 3: Tijdstabel
- Bijlage 4: Fotolijst
- Bijlage 5: Sporenlijst
- Bijlage 6: Vondstenlijst
- Bijlage 7: Overzichtsplan
- Bijlage 8: Coupes

Inleiding

Naar aanleiding van de geplande verkaveling aan de Albertus Morrenstraat te Peer, werd door het *Agentschap Onroerend Erfgoed* een prospectie met ingreep in de bodem noodzakelijk geacht. Op basis van de resultaten van dit prospectieonderzoek werd vervolgens een opgraving van de aangetroffen archeologische sporen geadviseerd. Dit onderzoek, in opdracht van *Landwaarts CVBA Sociale Huisvesting* is op 20 en 21 maart 2013 uitgevoerd door het archeologisch projectbureau *ARON bvba*.

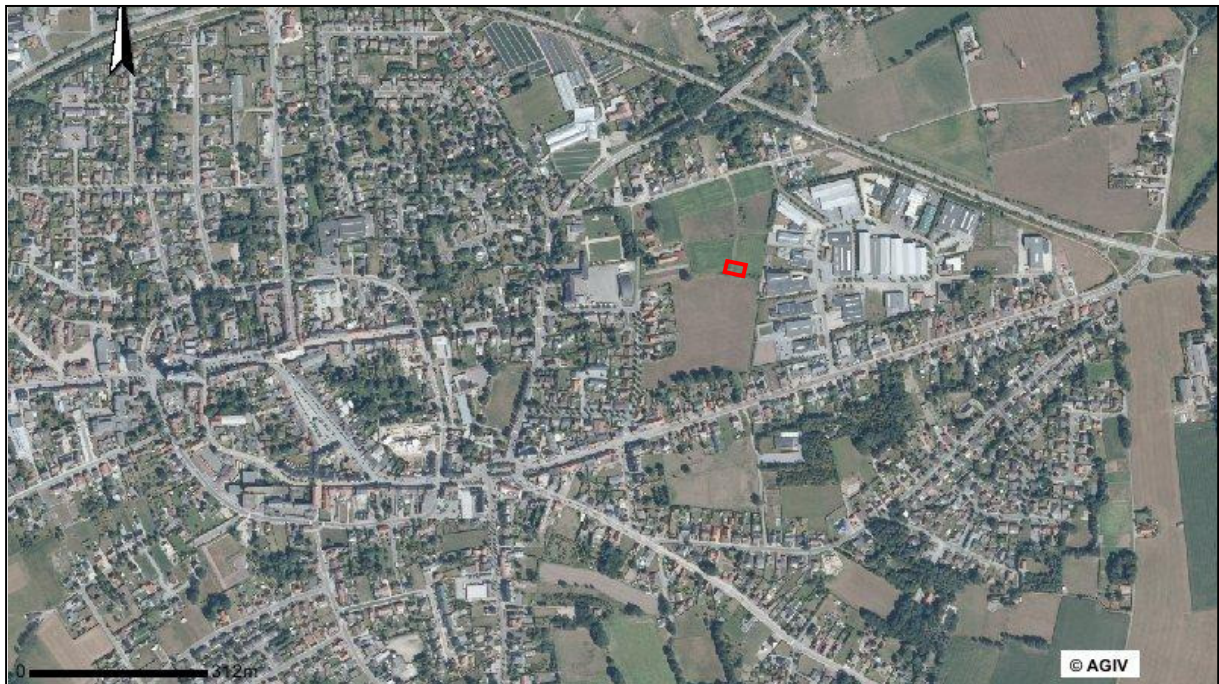
Het onderzoek omvatte in de eerste opgravingsfase (zone 1) de opgraving van twee archeologische sporen, zijnde een greppel en een mogelijke waterput of waterkuil die dateren uit de Middeleeuwen.

Afb. 1. Globale situering van het onderzoeksgebied op de kaart van België (NGI, 2002).

1. Het onderzoeksgebied

1.1. Algemene situering

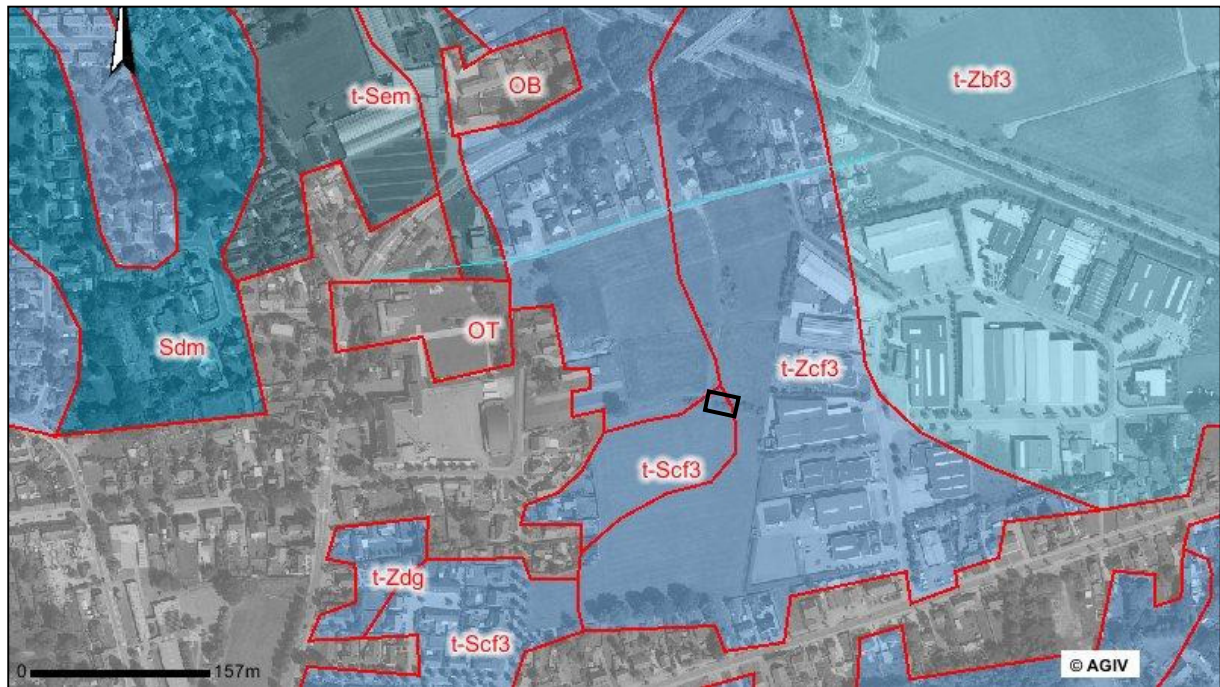
Het onderzoeksgebied is ca. 700 m ten noordoosten van het centrum van Peer gelegen (*Afb. 2*). Het gebied, met een oppervlakte van 200 m², bevindt zich ca. 160 m ten zuiden van de Albertus Morrenstraat. Het gebied - met kadastrale referentie: afdeling 1, sectie B en het perceelnummer 848E (partim) - is volledig onbebouwd en tegenwoordig nog in gebruik als weidegrond.

Afb. 2: Kleurenorthofoto met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood. Schaal 1:10.000 (Bron: AGIV).

Het onderzoeksgebied is gelegen op het Kempens Plateau op ongeveer 64 m TAW. Het terrein wordt dan ook op de bodemkaart gekenmerkt door twee bodemtypes, een t-Zcf3 en t-Scf3 (*Afb. 3*). Het bodemtype t-Zcf3 komt op het grootste deel van het terrein voor en is een matig droge zandbodem met weinig duidelijke ijzer en/of humus B-horizont. Dit bodemtype gaat in het noordwesten van het terrein over in een t-Scf3 bodem, een matig droge lemige zandbodem met weinig duidelijke ijzer en/of humus B-horizont. De toevoeging 't-' in de

bodemserie duidt op de aanwezigheid van een klei-grindsubstraat en de toevoeging '3' duidt op een dikke humeuze bovengrond van minimaal 30-60 cm.

Afb. 3. Orthofoto met overlap van de bodemkaart en aanduiding van het onderzoeksgebied in zwart. Schaal 1:5000 (Bron: AGIV).

1.2 Historische achtergrond

Peer kent een vrij lange historie. Vermoedelijk vormde het, het centrum van een groot Frankisch domein. Het marktplein getuigt nog steeds van deze Frankische invloed. Maar ook van voor die periode zijn er al sporen van activiteit in het gebied bekend, te weten grafheuvels in het Molhem, ten noordwesten van het centrum van Peer, met vondsten die dateren uit het neolithicum, de bronstijd en de ijzertijd.

In de 8^e eeuw viel Peer echter in handen van de abdij van Sint-Truiden en in 1367 kreeg Peer stadsrechten van zijn grondheer Everaert van der Marck. Deze gebeurtenis vormde het begin van een belangrijke periode van bloei. De stad kreeg in die periode stadswallen en poorten en in het centrum ontstonden allerlei vormen van huis- en textielnijverheid. Tevens werden er verscheidene belangrijke gebouwen gebouwd, zoals de burcht (1320), het klooster Agnetendal (1384), de kerktoeren die dienst deed als vestingstoren (1392) en de Sint-Trudokerk (1422).

Aan deze bloeiperiode kwam in de tweede helft van de 15^e eeuw door besmettelijke ziekten, godsdiensttwisten en rondtrekkende, plunderende bendes een einde en Peer raakte in verval. Door een brand in 1619 werd bijna de hele stad verwoest. Desondanks werd Peer gepromoveerd tot graafschap in 1623¹ en werd in 1637 een lakenhal gebouwd, die later nog als Stadhuis zou fungeren. Het verval zette echter door en de nijverheden verdwenen helemaal. In 1865 werd het stadje wederom getroffen, ditmaal door zwarte pokken en tyfus. Pas op 19 juli 1985 kreeg Peer bij KB weer de titel van Stad.

Wat betreft de naamgeving bestaan er meerdere theorieën. Zo zou de naam afkomstig zijn van de Middelnederlandse naam *perre*, *parre*, dat perk, park of omheinde plaats betekent², maar zou de naam ook betrekking kunnen hebben op het Latijnse *Pirgus* en het oud-Franse *pierge* dat verharde weg betekent.³

¹ Vandeputte O. (2007). *Gids voor Vlaanderen. Toeristische en culturele gids voor alle steden van Vlaanderen*, Peer, p. 962.

² Vandeputte O. (2007). *Gids voor Vlaanderen. Toeristische en culturele gids voor alle steden van Vlaanderen*, Peer, p. 962.

³ <http://www.peer.be/nl/content/415/peer.html> naar een verklaring geformuleerd door Prof. Em. J. Stinissen, ereburger van de stad Peer.

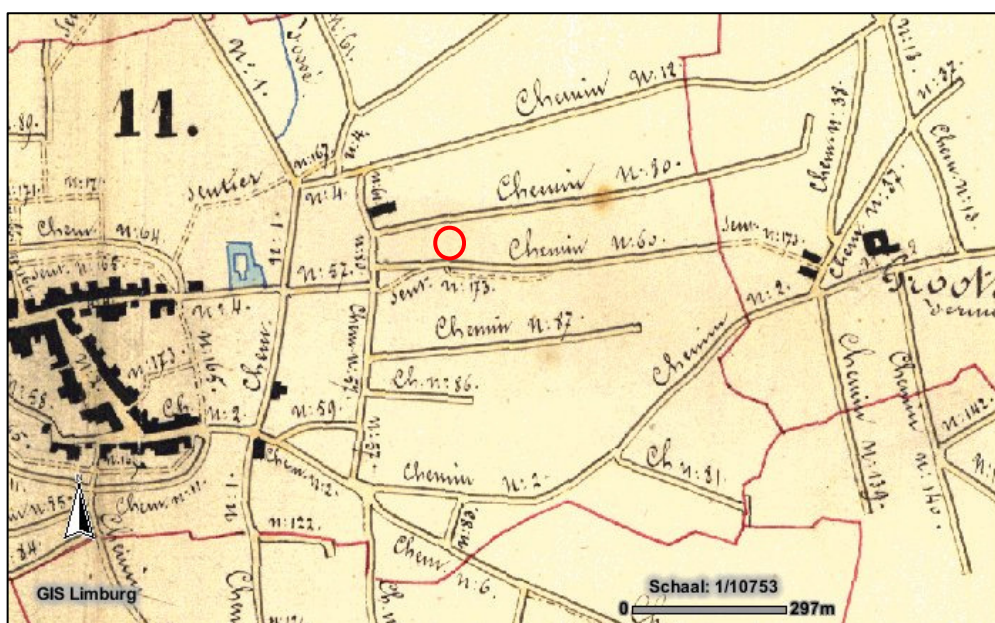
Op de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778) (Afb. 4) is het onderzoeksterrein nog aangeduid als akkergrond. Op dat moment is het gebied nog volledig onbebouwd op een boerderij na aan het huidige Ondermeel. Belangrijke wegen die in die tijd al zijn aangeduid zijn de Albertus Morrenstraat en Ondermeel. Het stratenplan is in die tijd nog niet helemaal te vergelijken met het huidige straatbeeld. Op de Ferrariskaart zijn wel twee veldwegen zichtbaar die zich ten noorden en ten zuiden van het onderzoeksgebied bevinden (Buurtweg 80 ten noorden en Buurtweg 60 ten zuiden). Deze zijn tegenwoordig nog enkel als een begroeide veldweg aanwezig. De Atlas der Buurtwegen (1845) (Afb. 5) toont vrijwel hetzelfde beeld als de Ferrariskaart. Al zijn dan al wel wat meer wegen aangelegd. De huidige Baan naar Bree is op beide kaarten nog niet aangeduid.

Het centrum van Peer had in die tijd al zijn huidige vorm, maar de bebouwing in het centrum was nog enkel gevestigd langs de hoofdwegen en langs de markt. Binnen het centrum bevonden zich verder nog moestuinen en huisweides. Buiten de ring van het centrum zijn slechts enkele gebouwen opgetekend.

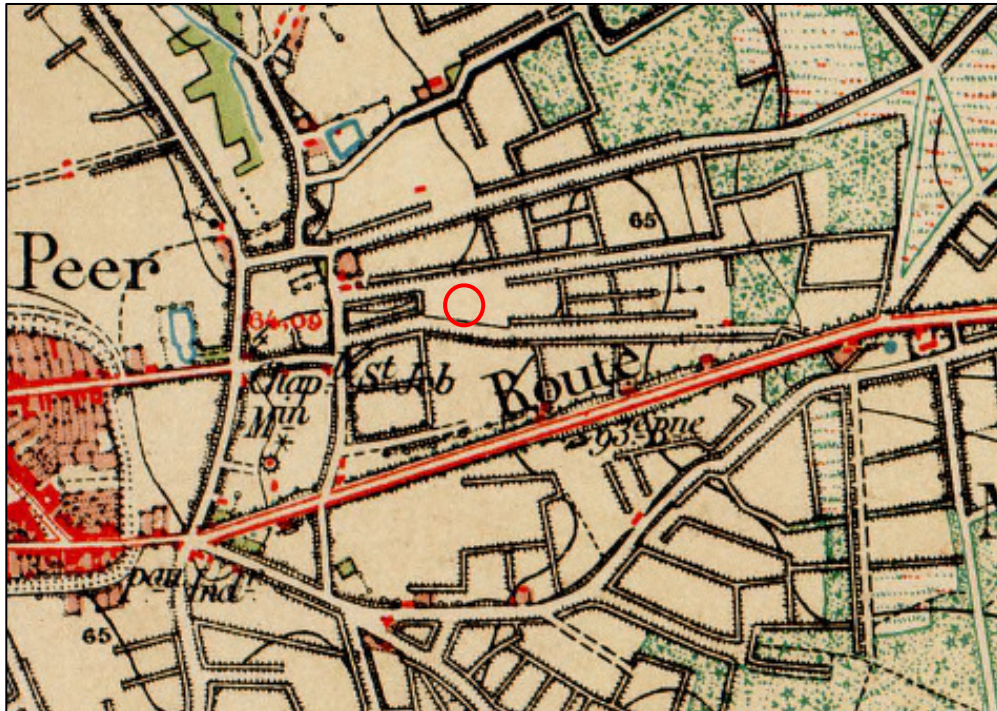
Op de topografische kaart uit 1877 (Afb. 6) is het onderzoeksgebied nog steeds als onbebouwd weergegeven. Ook de beide veldwegen zijn dan nog aangeduid. Het wegennet is dan al verder uitgebreid en ook de huidige Baan naar Bree is dan aangelegd.

Afb. 4: Detail uit de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood). (Bron: Koninklijke Bibliotheek van België).

Afb. 5: Detail uit de overzichtskaart van de Atlas van de Buurtwegen met globale aanduiding van het projectgebied in rood. (Bron: GIS Provincie Limburg).

Afb. 6: Detail uit de topografische kaart, 1877, met indicatie van het projectgebied (rood). (Bron: Le patrimoine de Wallonie).

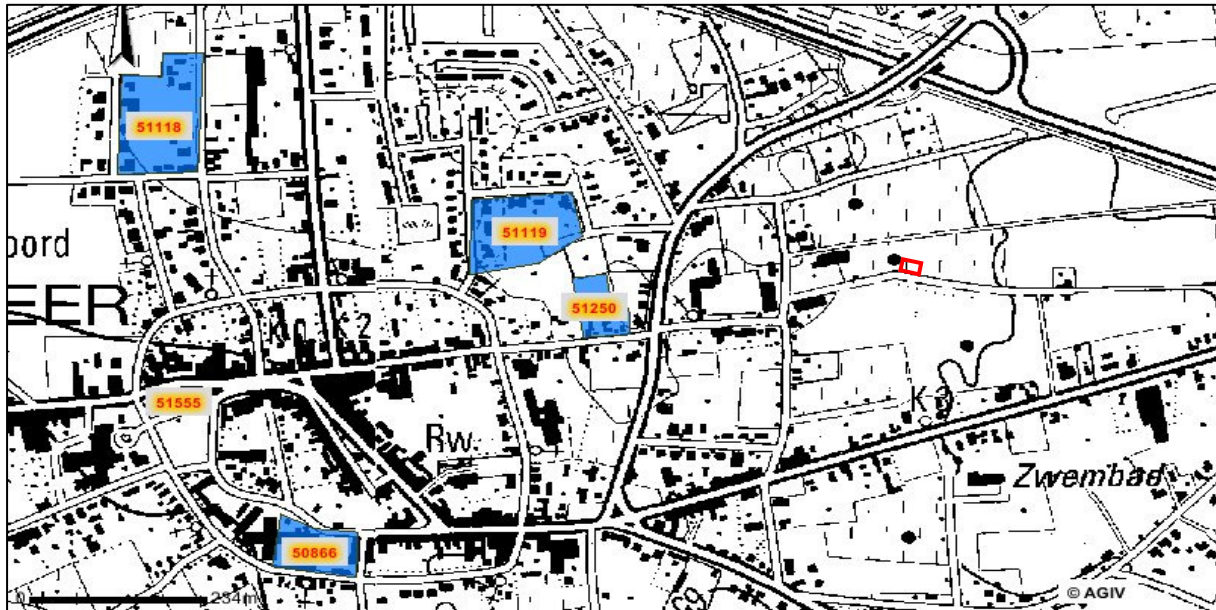
1.3 Eerder archeologisch onderzoek

Van 15 tot en met 22 oktober 2012 werd naar aanleiding van een geplande verkaveling aan de Albertus Morrenstraat te Peer een prospectie met ingreep in de bodem uitgevoerd door ARON bvba. Dit onderzoek gebeurde in opdracht van Landwaarts Sociale Huisvesting. Het plangebied had een oppervlakte van ca. 3,25 hectare. Het archeologisch onderzoek leverde in totaal 101 sporen op, verspreid over het volledige terrein. Het betrof hier antropogene sporen bestaande uit greppels, een mogelijke waterput, kuilen en (paal)kuilen.

In het noorden van het terrein werd een vermoedelijke waterput aangetroffen, echter zonder vondstmateriaal. Het merendeel van de sporen werd echter aangetroffen op de flank van een zandrug die zich voornamelijk ten zuidoosten van het onderzoeksgebied bevindt. Het betreft hier sporen die op basis van het aangetroffen aardewerk in ieder geval dateren uit twee periodes, de metaaltijden en de middeleeuwen. Op basis van de sporenaantallen die zichtbaar zijn in de sleuven kon geconcludeerd worden dat men hier te maken had met een (deel van een) nederzetting uit de ijzertijd en een (deel van een) nederzetting uit de volle middeleeuwen⁴.

In de CAI (*Centraal Archeologische Inventaris*) worden slechts twee monumenten gemeld in het centrum van Peer, het gaat om het klooster uit de late middeleeuwen (CAI 50866) en de kerk uit de volle middeleeuwen (CAI 51555) en één ten noordoosten van het centrum, een burcht uit de late middeleeuwen (CAI 51250). Ten noorden van het centrum zijn twee vondstlocaties bekend. Het gaat hierbij om losse vondsten, één halve gepolijste bijl uit het midden-neolithicum (CAI nr. 51118) en één bijl met onbepaalde datering (CAI nr. 51119).

⁴ KLERKX, L. en E. WESEMAEL (2012) *Archeologische prospectie met ingreep in de bodem aan de Albertus Morrenstraat te Peer. Onderzoek uitgevoerd in opdracht van Landwaarts CVBA Sociale Huisvesting (ARON RAPPORT 168)*, Sint-Truiden.

Afb. 7. Detail uit de Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van omliggende vindplaatsen en het projectgebied (rood). Schaal 1:7.500 (Bron: AGIV).

2. Het archeologisch onderzoek

2.1 Doelstelling

Een archeologisch vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving bleek noodzakelijk. Er werden 2 locaties afgebakend:

- zone 1 (ca. 200m²): zone met waterput/kuil.
- zone 2 (ca. 3800 m²): zone met de hoogste concentratie nederzettingssporen uit de ijzertijd en volle middeleeuwen.

Aangezien de zone met de waterput/waterkuil onder de aan te leggen weenis voor de verkaveling ligt, diende deze zone eerst opgegraven te worden. Deze zone werd daarom apart aanbesteed. Zone 2 maakt geen deel uit van deze opdracht; er werden aparte bijzondere voorwaarden voor opgesteld.

Volgende onderzoeksvragen moeten minimaal beantwoord worden:

- Wat is de aard, de verspreiding en de datering van de sporen?
- Zijn er naast de waterput/kuil nog andere structuren te herkennen? Wat is hun aard (functioneel, bewaringstoestand), datering, verspreiding en ruimtelijke samenhang?
- Hoe is de waterput/kuil opgebouwd (zowel van de constructie van de put als van de opvullingslagen)? Welke lagen zijn er te onderscheiden en zijn deze lagen toe te schrijven aan de gebruiksfase van de put/kuil of aan de fase na het verlaten en dichten van de kuil? Is er sprake van een herstelfase?
- Bevat de waterput/kuil organische en anorganische vondsten? Wat zeggen deze vondsten over de datering, de materiële cultuur, de bestaanseconomie, het consumptiepatroon en het omringende landschap van de site?
- Wat is de omvang en de ruimtelijke structuur van de aangetroffen site? Betreft het hier een nederzetting van 1 of meerdere erven of handelt het enkel om off-site sporen?
- Wat is de ruimtelijke en functionele relatie met de site van zone 2?
- Indien het om een nederzetting handelt: wat is de omvang en ruimtelijke structuur? Welke elementen omvatten de erven en hoe zijn ze gestructureerd?
- In hoeverre kunnen er gebouwplattegronden worden herkend en kunnen er uitspraken worden gedaan met betrekking tot de typen plattegronden en functionele en constructieve aspecten van de gebouwen? Is er sprake van herstelfasen? Zijn er aanwijzingen voor interne organisatie binnen de gebouwen?

- Is er sprake van een fasering?
- Indien het een meerperiodensite betreft: is er een relatie tussen de sporen uit de verschillende periodes? Welke?
- Op welke manier is de site en het omliggende cultuurlandschap ingericht (verkavelingsgreppels, afsluitingen e.d.)? Is er een directe relatie met het landschap?
- Tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren de vondsten, wat is de vondstdichtheid en de conserveringsgraad?
- Wat kan er op basis van het organische en anorganische vondstmateriaal gezegd worden over de datering, de functie, de materiële cultuur en de bestaanseconomie van de site?
- Kunnen de interpretaties van het vooronderzoek fijngesteld worden?
- Wat zijn de verschillende landschappelijke elementen in het onderzoeksgebied? Hebben deze invloed gehad op de locatiekeuze van de verschillende elementen van de vindplaats?
- Is er een functioneel verband voor de inplanting van de site op de flank van een dekzandrug?
- Wat is de archeologisch relevante geologische en bodemkundige opbouw? In hoeverre is de bodemopbouw intact? Is er sprake van bodemdegradatie en/of erosie, en wat vertelt dit over de intactheid van de sporen? Is er een mogelijkheid dat de nederzetting zich uitstreckte tot de top van de dekzandrug maar dat de restanten weggeërodeerd zijn?
- Wat is de relatie met de gekende archeologische site CAI 51250 (middeleeuwse burcht)? Kunnen de middeleeuwse sporen deel uitmaken van het neerhof van deze burcht?
- Wat is het belang en de betekenis van de site binnen de bestaande kennis over de geschiedenis van Peer en de ruimere regio?
- Hoe past de vindplaats binnen het regionale landschap uit deze specifieke periodes? Zijn deze vergelijkbaar met andere soortgelijke vindplaatsen uit dezelfde periodes of wijzen de resultaten op een specifieke functie of specifieke omstandigheden binnen de nederzettingen? Welke overeenkomsten en verschillen bestaan er met gelijkaardige vindplaatsen?

Om aan deze onderzoeksvragen te voldoen werd conform de Bijzondere Voorwaarden een werkput van 200 m² aangelegd.

2.2 Verloop

Voorafgaandelijk aan het onderzoek werd op naam van *Joris Steegmans* een vergunning voor het uitvoeren van een 'archeologische opgraving' bij het *Agentschap Onroerend Erfgoed* aangevraagd. Deze vergunning werd op 22 februari 2012 afgeleverd onder het dossiernummer 2013/058. De vergunning voor het gebruik van een metaaldetector werd afgeleverd onder dossiernummer 2013/058(2) en stond tevens op naam van *Joris Steegmans*.

Het onderzoek, in opdracht van *Landwaarts CVBA Sociale Huisvesting*, stond onder leiding van projectverantwoordelijke *Elke Wesemael* en werd op 20 en 21 maart 2013 uitgevoerd door *Joris Steegmans*, *Anne Schoups* en *Elke Wesemael*. *Algrozo Grondwerken* stond in voor de graafwerken en *ARON bvba* voor de digitale opmeting van de sporen en de aangelegde werkput.

2.3 Methodiek

Op basis van de resultaten van het prospectieonderzoek dat door *ARON bvba* is uitgevoerd, had het *Agentschap Onroerend Erfgoed* twee zones aangeduid die opgegraven dienden te worden. Slechts één zone (zone 1, ca. 200m²) maakt deel uit van deze opdracht.

De afgebakende zone 1 (20 x 10m) werd conform de 'Bijzondere Voorwaarden' volledig afgegraven tot op het archeologisch niveau, ca. 60 cm onder het maaiveld.

De twee aangetroffen sporen werden manueel opgeschoond, gefotografeerd, beschreven en digitaal ingemeten. Voorafgaand aan het couperen van de sporen werden in S101 enkele grondboringen uitgevoerd

om het huidige waterpeil en eventueel de diepte van het spoor te bepalen. Doorheen de greppel werd als een bijkomende test machinaal een coupe gegraven. Op die manier kon bekeken worden hoe zich de erg natte spoorvulling en moederbodem gedragen wanneer ze zonder maatregelen recht gecoupeerd werden. Uit de boringen en de evaluatie van de bodemcondities werd besloten machinaal een kuil vlak bij S101 te graven, om in de daarop volgende nacht het spoor zo veel mogelijk te ontwateren. Indien nodig kon vanuit deze put ook water worden weggepompt. Vervolgens werd besloten de eerste coupe doorheen het spoor S101 trapsgewijs aan te leggen.

De sporen werden na het couperen manueel werden ingetekend, gefotografeerd en beschreven. S101 werd omwille van instortingsgevaar trapsgewijs gecoupeerd. Na registratie werd de coupe recht gecoupeerd, maar het profiel stortte al snel in (*Afb.8*). Vervolgens werden de 2^e helften van de sporen uitgehaald. Bij de uitwerking van het onderzoek werd een databank opgesteld met een fotolijst, een sporenlijst en een vondstenlijst.⁵ De veldtekeningen werden eveneens gedigitaliseerd en tot overzichts- en coupeplannen uitgewerkt.⁶

Afb. 8. verzakt profiel van S101

3. Onderzoeksresultaten

3.1 Bodemopbouw

Het terrein wordt op de bodemkaart gekenmerkt door twee bodemtypes, een t-Zcf3 en t-Scf3 (*Afb. 3*). Beide bodems bleken op het terrein aanwezig te zijn en ook het klei-grindsubstraat was aanwezig (t-). Bij deze bodems is de uitlogingshorizont vaak geheel of gedeeltelijk in de humeuze bovengrond verwerkt.

3.2 Gaafheid van het terrein

Zoals tijdens het vooronderzoek reeds duidelijk was bleek de bodem sterk gebioturbeerd te zijn. In het westen van het onderzoeksgebied was de werkput over de volledige breedte verstoord over een lengte van ca. 2m, dit door de aanwezigheid van een N-Z georiënteerde riolering die reeds tijdens het vooronderzoek werd aangetroffen. Eveneens in het westen van de werkput was het vlak verstoord door de eerdere aanleg van een NO-ZW georiënteerde proefsleuf (10mx2m), gegraven tijdens het archeologisch vooronderzoek op de aanpalende percelen in het westen, uitgevoerd door *Studiebureau Archeologie* (*Afb. 9*)⁷.

⁵ Zie bijlage 6

⁶ Zie bijlage 7-8

⁷ <http://www.studiebureau-archeologie.be/projects/Archeo%20Rapport%20147%20Bundel.pdf#zoom=100>

Afb. 9. Vlak WP1 met verstoring door riolering (grijs) en proefsleuf (onderaan).

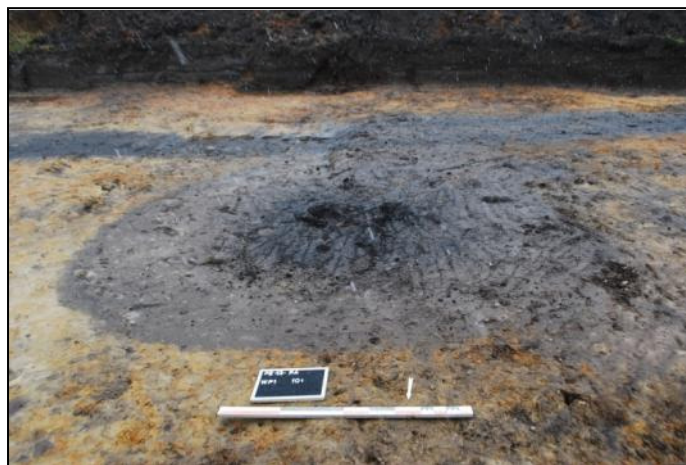
3.3 De archeologische sporen en vondsten

Tijdens het onderzoek werden slechts twee sporen aangetroffen, zijnde een grote ronde kuil en een greppel. Deze sporen werden reeds gedeeltelijk geregistreerd tijdens het vooronderzoek onder de spoornummers S16 (greppel) en S101 (kuil). Op afb. 9 zijn verder ook de afdruk van een proefsleuf (onderaan), de verstoring van de bodem voor het graven van een riolering (rechts) en enkele zwarte sporen (centraal) te herkennen. De onregelmatige zwarte sporen werden in deze zone van het onderzoeksgebied ook tijdens het vooronderzoek aangetroffen. De sporen van dit type zijn vermoedelijk met begroeiing (bomen) in verband te brengen.

De O-W georiënteerde greppel (S16) (Afb. 12) kon over de volledige lengte van de werkput gevolgd worden en had een breedte variërend van 70 cm tot 120 cm. Na het couperen bleek deze greppel komvormig te zijn en een diepte van ca. 22 tot 29 cm te hebben. Het donkergrijze tot zwarte spoor bestond uit zand met een bijmenging van grind en enkele spikkels houtskool. Ook werden er 30 fragmenten Zuid-Limburgs Geel (Brunssum- Schinveld) wit aardewerk aangetroffen (een bodemfragment, 26 wandfragmenten en 3 randen), minimaal afkomstig van drie kogelpotten met bolle bodem. Een exemplaar werd handgevormd, het andere is wielgedraaid uitgevoerd. Beide recipiënten zijn te dateren tussen de 10de en de 13de eeuw. Deze greppel doorsneed de grote kuil en is dus jonger te dateren. Vermoedelijk houdt deze greppel verband met Buurtweg nr. 60 (zie supra), die er net ten zuiden van en vrijwel evenwijdig aan aanwezig is. Het gaat om een perceelsafscheiding/drainagegreppel.

De donkergrijze kuil (Afb. 10) had een diameter van 3m60 en bestond uit twee opvullingslagen. S101.1 was een humeus pakket met een dikte van ca. 5 cm. S101.2 was een grijs tot donkergrijs pakket met een lichte gelaagdheid onderaan en bestond uit zand met een grindbijmenging, evenals laag 1. Na het couperen bleek het spoor komvormig te zijn en ca. 76 cm diep (Afb. 11). Zowel de inhoud als de vorm van de kuil bevatten geen specifieke elementen die ons zouden kunnen inlichten over de functie van het spoor. Wel is duidelijk dat het niet om een waterput gaat, er geen water sliblaagjes heeft afgezet op de bodem en er geen mensen of vee de rand van het spoor vertrappeld hebben.

Gezien de kuil doorsneden werd door de greppel heeft deze een *terminus ante quem* in de 13de eeuw.

*Afb. 10. S101**Afb. 11. S16 →**Afb. 12. Coupe S101*

Afb. 13 – 14 -15: In de greppel werden enkel 30 fragmenten Zuid-Limburgs Geel (Brunssum- Schinveld) wit aardewerk aangetroffen (een bodemfragment, 26 wandfragmenten en 3 randen), minimaal afkomstig van drie kogelpotten met bolle bodem. (Bron: ARON bvba)

Conclusie

- *Wat is de aard, de verspreiding en de datering van de sporen?*
- *Zijn er naast de waterput/kuil nog andere structuren te herkennen? Wat is hun aard (functioneel, bewaringstoestand), datering, verspreiding en ruimtelijke samenhang?*

In het onderzoeksgebied van ca. 200m² werden twee archeologische sporen aangetroffen. Het gaat om een kuil die doorsneden wordt door een greppel uit de 10de – 13de eeuw. Verder waren ook twee verstoringen door eerdere graafwerken zichtbaar, een rioleringsleuf en de vulling van een proefsleuf. Beide archeologische sporen waren goed bewaard, ze vertoonden een duidelijke aftekening en het aardewerk in de greppel vertoont weinig verwerking. Zowel de inhoud als de vorm van de kuil bevatten geen specifieke elementen die ons zouden kunnen inlichten over de functie van het spoor. Wel is duidelijk dat het niet om een waterput gaat, er geen water sliblaagjes heeft afgezet op de bodem en er geen mensen of vee de rand van het spoor vertrappeld hebben.

- *Hoe is de waterput/kuil opgebouwd (zowel van de constructie van de put als van de opvullingslagen)? Welke lagen zijn er te onderscheiden en zijn deze lagen toe te schrijven aan de gebruiksfase van de put/kuil of aan de fase na het verlaten en dichten van de kuil? Is er sprake van een herstelfase?*

Het gaat om een komvormige kuil met egale vulling. Bovenaan bevindt zich een meer humeuze nazakking. Zowel de inhoud als de vorm van de kuil bevatten geen specifieke elementen die ons zouden kunnen inlichten over de functie van het spoor. Wel is duidelijk dat het niet om een waterput gaat, er geen water sliblaagjes heeft afgezet op de bodem en er geen mensen of vee de rand van het spoor vertrappeld hebben.

- *Bevat de waterput/kuil organische en anorganische vondsten? Wat zeggen deze vondsten over de datering, de materiële cultuur, de bestaanseconomie, het consumptiepatroon en het omringende landschap van de site?*

Niet van toepassing

- *Wat is de omvang en de ruimtelijke structuur van de aangetroffen site? Betreft het hier een nederzetting van 1 of meerdere erven of handelt het enkel om off-site sporen?*

Niet van toepassing. De vragen die betrekking hebben op de relatie met de sporen in zone 2 zullen pas na het opgraven van zone 2 beantwoord kunnen worden.

- *Wat is de ruimtelijke en functionele relatie met de site van zone 2?*

Niet van toepassing. Deze vraag is te beantwoorden na het opgraven van zone 2.

- *Indien het om een nederzetting handelt: wat is de omvang en ruimtelijke structuur? Welke elementen omvatten de erven en hoe zijn ze gestructureerd?*

Niet van toepassing. Deze vraag is te beantwoorden na het opgraven van zone 2.

- *In hoeverre kunnen er gebouwplattegronden worden herkend en kunnen er uitspraken worden gedaan met betrekking tot de typen plattegronden en functionele en constructieve aspecten van de gebouwen? Is er sprake van herstelfasen? Zijn er aanwijzingen voor interne organisatie binnen de gebouwen?*

Niet van toepassing. Deze vraag is te beantwoorden na het opgraven van zone 2.

- *Is er sprake van een fasering?*

Neen

- *Indien het een meerperiodensite betreft: is er een relatie tussen de sporen uit de verschillende periodes? Welke?*

Niet van toepassing. Deze vraag is te beantwoorden na het opgraven van zone 2.

- *Op welke manier is de site en het omliggende cultuurlandschap ingericht (verkavelingsgreppels, afsluitingen e.d.)? Is er een directe relatie met het landschap?*

Vermoedelijk houdt deze greppel verband met Buurtweg nr. 60 (zie supra), die er net ten zuiden van en vrijwel evenwijdig aan aanwezig is. Het gaat om een perceelsafschieding/drainagegreppel.

- *Tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren de vondsten, wat is de vondstdichtheid en de conserveringsgraad?*

In de greppel werden enkel 30 fragmenten Zuid-Limburgs Geel (Brunssum- Schinveld) wit aardewerk aangetroffen (een bodemfragment, 26 wandfragmenten en 3 randen), minimaal afkomstig van drie kogelpotten met bolle bodem. Een exemplaar werd handgevormd, het andere is wielgedraaid uitgevoerd. Beide recipiënten zijn te dateren tussen de 10de en de 13de eeuw. De bewaringsgraad is als goed te omschrijven.

De kuil bevatte geen vondstmateriaal.

- *Wat kan er op basis van het organische en anorganische vondstmateriaal gezegd worden over de datering, de functie, de materiële cultuur en de bestaansconomie van de site?*

De greppel raakte gevuld tussen de 10de en de 13de eeuw. De kuil is gezien de oversnijding ouder of even oud als de greppel. Deze dateringen zijn gelijkaardig als deze van het vondstmateriaal dat werd aangetroffen in zone 2 van de opgraving. De sporen in zone 1 maken dan ook deel uit van het nederzettingscomplex ter hoogte van zone 2.

- *Kunnen de interpretaties van het vooronderzoek fijngesteld worden?*

Net zoals tijdens het vooronderzoek bevond het grondwater zich op ca. 60-70 cm onder het archeologisch vlak, en werd op die diepte een grijzig zand opgeboord. De mogelijkheid dat het om een waterput of waterkuil ging kon door middel van het getrapt couperen van het spoort worden gecontroleerd. Dit bleek niet het geval te zijn.

- *Wat zijn de verschillende landschappelijke elementen in het onderzoeksgebied? Hebben deze invloed gehad op de locatiekeuze van de verschillende elementen van de vindplaats?*

Niet van toepassing

- *Is er een functioneel verband voor de inplanting van de site op de flank van een dekzandrug?*

Niet van toepassing

- *Wat is de archeologisch relevante geologische en bodemkundige opbouw? In hoeverre is de bodemopbouw intact? Is er sprake van bodemdegradatie en/of erosie, en wat vertelt dit over de intactheid van de sporen? Is er een mogelijkheid dat de nederzetting zich uitstreckte tot de top van de dekzandrug maar dat de restanten weggeërodeerd zijn?*

De aangetroffen bodem was in overeenstemming met de bodemkaart voor het gebied een t-Scf3 bodem, een matig droge lemige zandbodem met weinig duidelijke ijzer en/of humus B-horizont. De toevoeging 't-' in de bodemserie duidt op de aanwezigheid van een klei-grindsubstraat en de toevoeging '3' duidt op een dikke humeuze bovengrond van minimaal 30-60 cm. De onderliggende klei veroorzaakt plaatselijk een nattere bodem, wat het voorkomen van water op geringe diepte kan verklaren.

Er was geen opvallende erosie merkbaar.

- *Wat is de relatie met de gekende archeologische site CAI 51250 (middeleeuwse burcht)? Kunnen de middeleeuwse sporen deel uitmaken van het neerhof van deze burcht?*

Niet van toepassing. Deze vraag is te beantwoorden na het opgraven van zone 2.

- *Wat is het belang en de betekenis van de site binnen de bestaande kennis over de geschiedenis van Peer en de ruimere regio?*

Niet van toepassing. Deze vraag is te beantwoorden na het opgraven van zone 2.

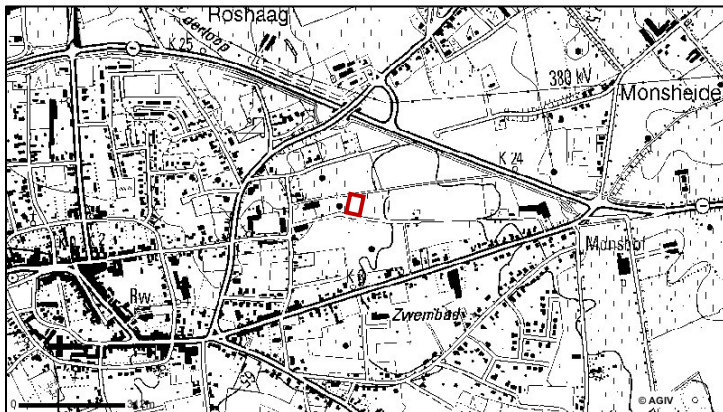
- *Hoe past de vindplaats binnen het regionale landschap uit deze specifieke periodes? Zijn deze vergelijkbaar met andere soortgelijke vindplaatsen uit dezelfde periodes of wijzen de resultaten op een specifieke functie of specifieke omstandigheden binnen de nederzettingen? Welke overeenkomsten en verschillen bestaan er met gelijkaardige vindplaatsen?*

Niet van toepassing. Deze vraag is te beantwoorden na het opgraven van zone 2.

Bijlagen

- **Administratieve gegevens**
- **Lijst met afkortingen**
- **Tijdstabel**
- **Fotolijst**
- **Sporenlijst**
- **Fotolijst**
- **Overzichtsplan**
- **Coupes**

Projectcode:	PE-13-PA zone 1
Vindplaatsnaam	Peer, Panhoven
Opdrachtgever:	Landwaarts cvba Dieplaan 57-59 3900 Genk
Opdrachtgevende overheid:	Onroerend Erfgoed
Uitvoerders:	Elke Wesemael, Joris Steegmans en Anne Schoups
Vergunninghouder:	Joris Steegmans
Dossiernummer vergunning:	2013/058
Begin vergunning:	28 februari 2013
Einde vergunning:	Einde der werken
Aard van het onderzoek:	Archeologische opgraving
Begindatum onderzoek:	20 maart 2013
Einddatum onderzoek:	21 maart 2013
Provincie:	Limburg
Gemeente:	Peer
Deelgemeente:	/
Adres:	Albert Morrenstraat en Ondermeel
Kadastrale gegevens:	Afdeling 1, sectie B, perceel 848 ^E
Coördinaten:	X: 226692.16 Y: 203171.62
Totale oppervlakte:	200 m ²
Te onderzoeken:	200 m ²
Onderzochte oppervlakte:	200 m ²
Bodem:	t-Zcf3 en t-Scf3
Archeologisch depot:	Landwaarts cvba Dieplaan 57-59 3900 Genk

Afb: Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV).

Bijzondere voorwaarden:	Bijzondere voorwaarden bij een archeologische opgraving te Peer, Albert Morrenstraat, zone 1.
Omschrijving van de archeologische verwachtingen:	Zone met waterput/kuil
Wetenschappelijke vraagstelling m.b.t. het onderzoeksgebied:	<p>Volgende onderzoeksvragen moeten minimaal beantwoord worden:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is de aard, de verspreiding en de datering van de sporen? - Zijn er naast de waterput/kuil nog andere structuren te herkennen? Wat is hun aard (functioneel, bewaringstoestand), datering, verspreiding en ruimtelijke samenhang? - Hoe is de waterput/kuil opgebouwd (zowel van de constructie van de put als van de opvullingslagen)? Welke lagen zijn er te onderscheiden en zijn deze lagen toe te schrijven aan de gebruiksfase van de put/kuil of aan de fase na het verlaten en dichten van de kuil? Is er sprake van een herstelfase? - Bevat de waterput/kuil organische en anorganische vondsten? Wat zeggen deze vondsten over de datering, de materiële cultuur, de bestaans economie, het consumptiepatroon en het omringende landschap van de site?

	<ul style="list-style-type: none"> - Wat is de omvang en de ruimtelijke structuur van de aangetroffen site? Betreft het hier een nederzetting van 1 of meerdere erven of handelt het enkel om off-site sporen? - Wat is de ruimtelijke en functionele relatie met de site van zone 2? - Indien het om een nederzetting handelt: wat is de omvang en ruimtelijke structuur? Welke elementen omvatten de erven en hoe zijn ze gestructureerd? - In hoeverre kunnen er gebouwplattegronden worden herkend en kunnen er uitspraken worden gedaan met betrekking tot de typen plattegronden en functionele en constructieve aspecten van de gebouwen? Is er sprake van herstelfasen? Zijn er aanwijzingen voor interne organisatie binnen de gebouwen? - Is er sprake van een fasering? - Indien het een meerperiodensite betreft: is er een relatie tussen de sporen uit de verschillende periodes? Welke? - Op welke manier is de site en het omliggende cultuurlandschap ingericht (verkavelingsgreppels, afsluitingen e.d.)? Is er een directe relatie met het landschap? - Tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren de vondsten, wat is de vondstdichtheid en de conserveringsgraad? - Wat kan er op basis van het organische en anorganische vondstmateriaal gezegd worden over de datering, de functie, de materiële cultuur en de bestaanseconomie van de site? - Kunnen de interpretaties van het vooronderzoek fijngesteld worden? - Wat zijn de verschillende landschappelijke elementen in het onderzoeksgebied? Hebben deze invloed gehad op de locatiekeuze van de verschillende elementen van de vindplaats? - Is er een functioneel verband voor de inplanting van de site op de flank van een dekzandrug? - Wat is de archeologisch relevante geologische en bodemkundige opbouw? In hoeverre is de bodemopbouw intact? Is er sprake van bodemdegradatie en/of erosie, en wat vertelt dit over de intactheid van de sporen? Is er een mogelijkheid dat de nederzetting zich uitstreckte tot de top van de dekzandrug maar dat de restanten weggeërodeerd zijn? - Wat is de relatie met de gekende archeologische site CAI 51250 (middeleeuwse burcht)? Kunnen de middeleeuwse sporen deel uitmaken van het neerhof van deze burcht? - Wat is het belang en de betekenis van de site binnen de bestaande kennis over de geschiedenis van Peer en de ruimere regio? - Hoe past de vindplaats binnen het regionale landschap uit deze specifieke periodes? Zijn deze vergelijkbaar met andere soortgelijke vindplaatsen uit dezelfde periodes of wijzen de resultaten op een specifieke functie of specifieke omstandigheden binnen de nederzettingen? Welke overeenkomsten en verschillen bestaan er met gelijkaardige vindplaatsen?
Geplande werkzaamheden:	Aanleg wegenis i.k.v. een verkaveling
Eventuele randvoorwaarden:	/

Kleur:

Blauw	BL
Bruin	BR
Donker (kleur)	DO
Geel	GE
Gevlekt	VL
Grijs	GR
Groen	GRO
Leemkleurig	LE
Licht (kleur)	LI
Mergelkleur	ME
Oranje	OR
Paars	PA
Roest(kleurig)	ROE
Rood	RO
Wit	WI
Zwart	ZW

Samenstelling:

Baksteen	Ba
Breuksteen	Bs
Grind	Gr
Hout	Ho
Houtskool	Hk
Kalk	Ka
Kalksteen	Ks
Kei	Kei
Kiezel	Kz
Klei	Kl
Leem	Le
Leisteen	Lei
Mergel	Me
Moederbodem	Moe
Mortel	Mo
Natuursteen	Ns
Dakpan	Dp
Silex	Si
Slak	Sl
Steenkool	Sk
Verbrand	Vb
Zand	Za
Zandsteen	Zs
Zavel	Zv
Ijzeroxide	Fe
Fosfaat (groene band)	Ff
Mangaan	Mn

Hoeveelheid:

Zeer weinig	zw
Weinig	w
Matig	m
Veel	v
Zeer veel	zv

Periodes:

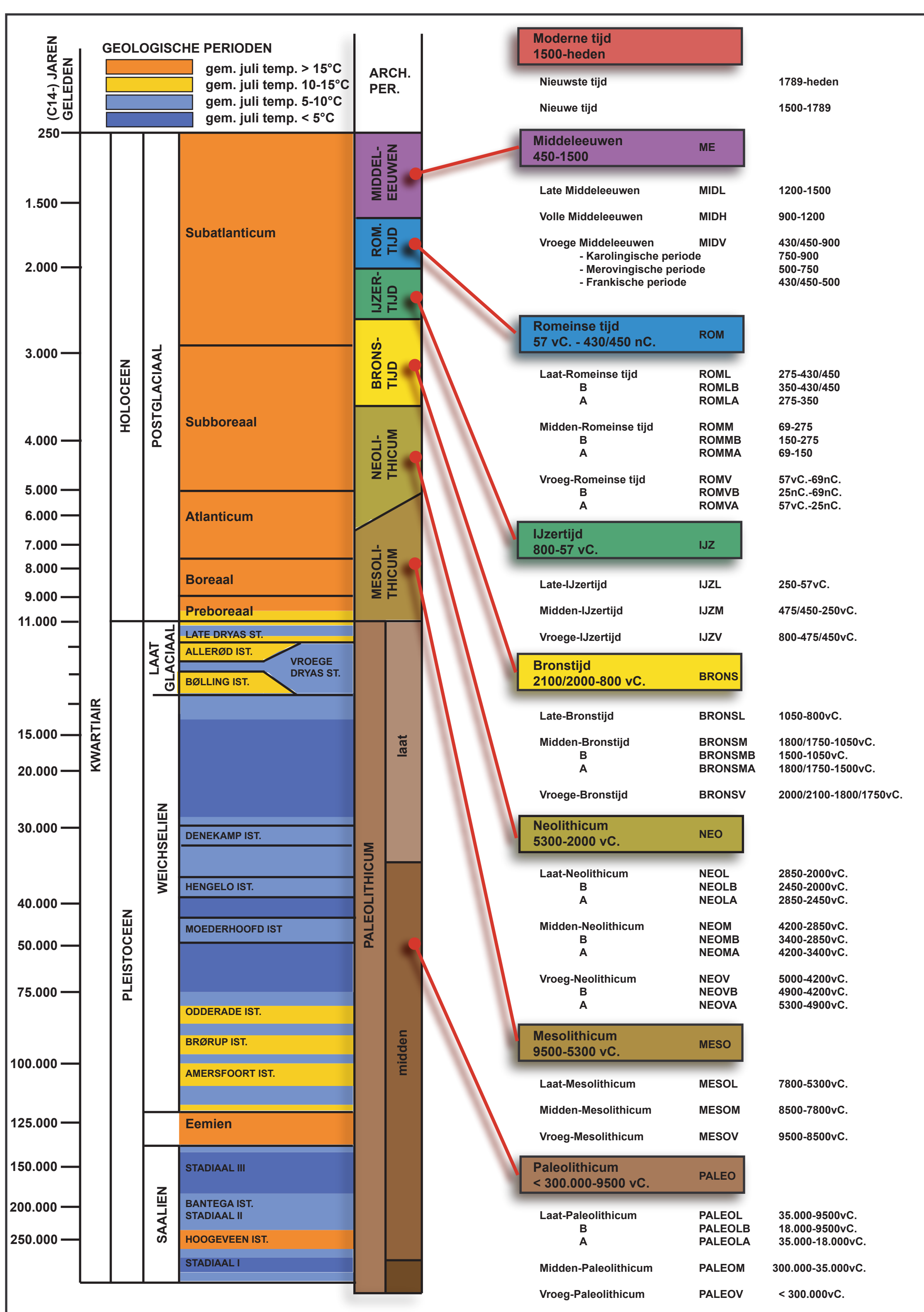
Bronstijd	BRONS
- Vroege Bronstijd	BRONSV
- Midden Bronstijd	BRONSM
- Late Bronstijd	BRONSL
IJzertijd	IJZ
- Vroege IJzertijd	IJZV
- Midden IJzertijd	IJZM
- Late IJzertijd	IJZL
Romeins	ROM
- Vroeg Romeins	ROMV
- Midden Romeins	ROMM
- Laat Romeins	ROML
Middeleeuwen	MID
- Vroege Middeleeuwen	MIDV
- Volle Middeleeuwen	MIDH
- Late Middeleeuwen	MIDL
- Post Middeleeuwen	MIDP

Materiaalcategorie:

Glas	GL
Keramik	AW
Metaal	MET
Mortel	MOR
Organisch	ORG
Pleisterwerk	PLW
Terracotta	TC
Steen	ST

Aardewerk:

Dikwandig (ROM)	DW
Dikwandig amfoor (ROM)	AM
Dikwandig dolium (ROM)	DO
Dikwandig wrijfschaal (ROM)	MO
Gebronsd (ROM)	GB
Geglazuurd (MID)	+ GL
Geverfd (ROM)	GV
Gladwandig (ROM)	GW
Grijsbakkend (MID)	GRIJS
Handgevormd	HA
Kurkwaar	KU
Maaslands witbakkend (MID)	MAASL
Maaslands roodbakkend (MID)	MAASL2
Pompejaans rood (ROM)	PR
Porselein	PORS
Protosteengoed (MID)	PSTG
Roodbakkend (MID)	ROOD
Roodbeschilderd (MID)	RBES
Ruwwandig (ROM)	RW
Steengoed (MID)	STG
Terra nigra (ROM)	TN
Terra rubra (ROM)	TR
Terra sigillata (ROM)	TS
Waaslands (ROM)	WGR
Waaslands rood (ROM)	WRD
Witbakkend (MIDP)	WIT

Fotolijst PE-13-PA zone 1

DSC-nummer	Soort opname	Werkput	Spoornummer	Beschrijving	Genomen uit
0597	Werkfoto	1	/	Aanleg vlak	Z
0598	Werkfoto	1	/	Aanleg vlak	Z
0599	Overzicht	1	16, 101	/	N
0600	Overzicht	1	16, 101	/	N
0601	Overzicht	1	16, 101	/	N
0602	Overzicht	1	16, 101	/	N
0603	Overzicht	1	16, 101	/	N
0604	Overzicht	1	16, 101	/	N
0605	Overzicht	1	16, 101	/	N
0606	Overzicht	1	16, 101	/	N
0607	Overzicht	1	16, 101	/	N
0608	Overzicht	1	16, 101	/	N
0609	Overzicht	1	16, 101	/	N
0610	Overzicht	1	16, 101	/	N
0611	Overzicht	1	16, 101	/	N
0612	Overzicht	1	16, 101	/	NO
0613	Overzicht	1	16, 101	/	N
0614	Overzicht	1	16, 101	/	O
0615	Overzicht	1	16, 101	/	O
0616	Overzicht	1	16, 101	/	ZO
0617	Overzicht	1	16, 101	/	Z
0618	Overzicht	1	16, 101	/	W
0619	Overzicht	1	16, 101	/	W
0620	Detail	1	101	/	N
0621	Detail	1	101	/	N
0622	Detail	1	101	/	N
0623	Detail	1	101	/	NW
0624	Detail	1	101	/	W
0625	Detail	1	101	/	ZW
0626	Detail	1	101	/	Z
0627	Detail	1	101	/	ZO
0628	Detail	1	101	/	O
0629	Detail	1	101	/	NO
0630	Detail	1	101	/	N
0631	Detail	1	101	BP1	/
0632	Detail	1	101	BP1	/

Fotolijst PE-13-PA zone 1

0633	Detail	1	101	BP1	/
0634	Detail	1	101	BP1	/
0635	Detail	1	101	BP2	/
0636	Detail	1	101	BP2	/
0637	Detail	1	101	BP2	/
0638	Detail	1	101	BP2	/
0639	Werkfoto	1	/	Leegpompen draineringskuil	ZO
0640	Werkfoto	1	/	Leegpompen draineringskuil	NO
0641	Werkfoto	1	101	Aanleg coupe	NO
0642	Werkfoto	1	101	Aanleg coupe	N
0643	Werkfoto	1	/	Leegpompen draineringskuil	NO
0644	Werkfoto	1	/	Leegpompen draineringskuil	N
0645	Werkfoto	1	101	Aanleg coupe	NO
0646	Werkfoto	1	101	Aanleg coupe	N
0647	Werkfoto	1	101	Aanleg coupe	NW
0648	Werkfoto	1	101	Aanleg coupe	NO
0649	Werkfoto	1	101	Aanleg coupe	N
0650	Coupe	1	101	/	N
0651	Coupe	1	101	/	N
0652	Coupe	1	101	/	N
0653	Coupe	1	101	/	N
0654	Coupe	1	101	/	N
0655	Coupe	1	101	/	N
0656	Coupe	1	101	/	N
0657	Coupe	1	101	/	N
0658	Coupe	1	101	/	N
0659	Coupe	1	101	/	N
0660	Coupe	1	101	/	N
0661	Coupe	1	101	/	NW
0662	Coupe	1	101	/	N
0663	Coupe	1	16	Coupe 1	O
0664	Coupe	1	16	Coupe 1	O
0665	Coupe	1	16	Coupe 1	O
0666	Coupe	1	16	Coupe 1	O
0667	Coupe	1	16	Coupe 1	O
0668	Coupe	1	16	Coupe 1	O
0669	Werkfoto	1	101	Ingestort profiel	NW

Fotolijst PE-13-PA zone 1

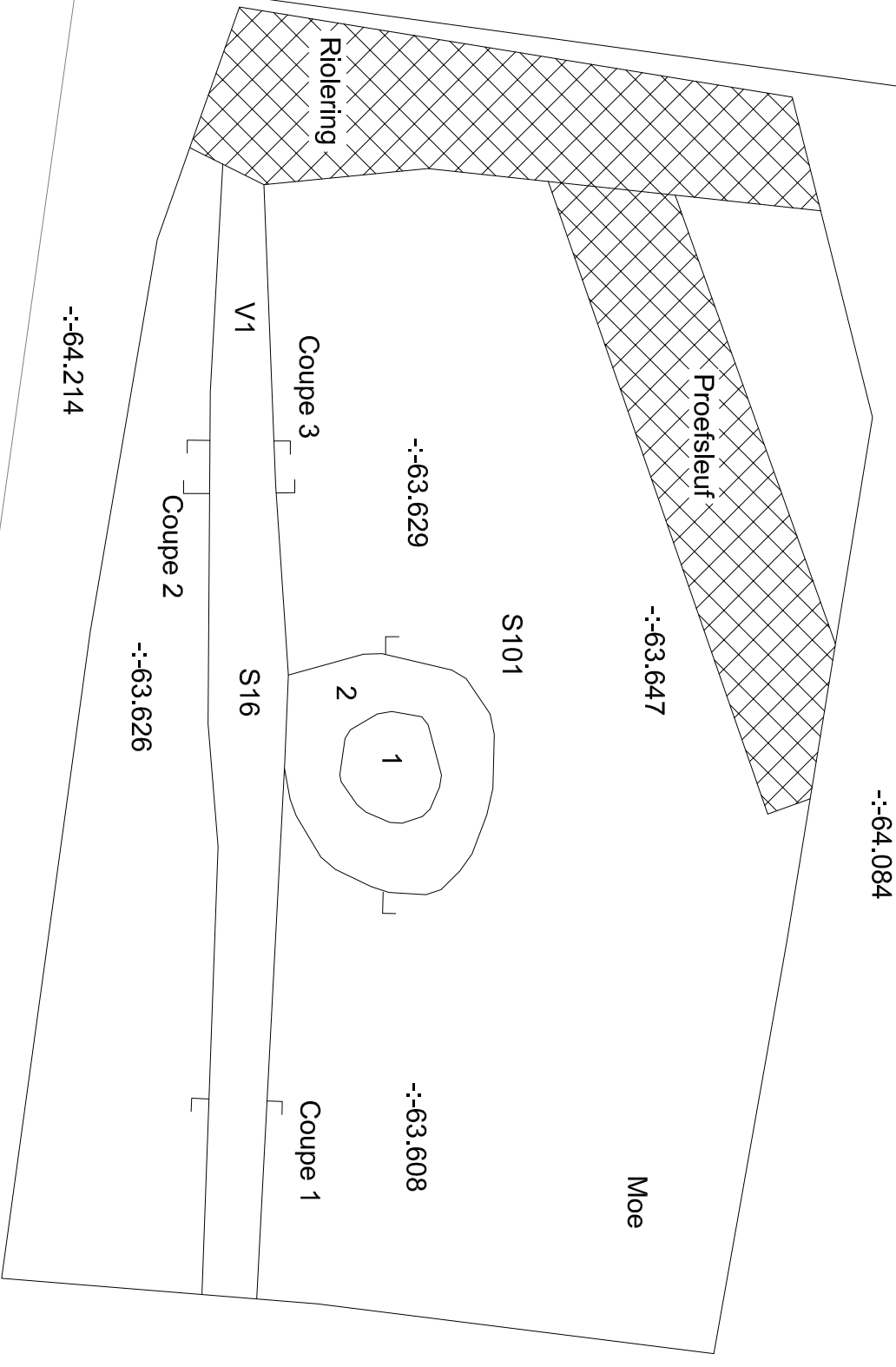
0670	Werkfoto	1	101	Ingestort profiel	NO
0671	Coupe	1	16	Coupe 2	W
0672	Coupe	1	16	Coupe 2	W
0673	Coupe	1	16	Coupe 2	W
0674	Coupe	1	16	Coupe 3	O
0675	Coupe	1	16	Coupe 3	O
0676	Coupe	1	16	Coupe 3	O
0677	Coupe	1	16	Coupe 3	O
0678	Coupe	1	16	Coupe 3	O
0679	Werkfoto	1	101	Ingestort profiel	NW
0680	Werkfoto	1	101	2e helft uitgehaald	NW
0681	Werkfoto	1	101	2e helft uitgehaald	ZW
0682	Werkfoto	1	16	2e helft uitgehaald	ZO
0683	Werkfoto	1	16	2e helft uitgehaald	W
0684	Werkfoto	1	16, 101	Werkput na afronden onderzoek	W

Sporenlijst PE-13-PA zone 1

Spoornr	Laag	Werkput	Vlak	Gecoupeerd	Soort	Beschrijving	Vorm	Afmetingen (L x B x D (m))	Kleur	Samenstelling	Oriëntatie	Begin	Einde	Relaties	Opmerkingen
016	0	1	1	Ja	Greppel	Vrijwel evenwijdig aan buurtweg nr. 60	Langwerpig	17 x 0,70-1,20 x 0,22 -0,29 m	DOGR tot ZW	/	O-W			Doorsnijdt S101	Bevat AW uit 900-1300 AD
016	1	1	1	Nee	Opvullingslaag	/	/	/	DOGR tot ZW	Za + Sp Hk (zw), Kz (m), AW	/			/	/
016	2	1	1	Nee	Opvullingslaag	/	/	/	DOGRBR + VL OR	Za + Sp Hk (zw), Kz (m)	/			/	/
101	0	1	1	Ja	Kuil	/	Rond	3,6 x 0,76 m	DOGR tot ZW	/	/			Doorsneden door S16	/
101	1	1	1	Nee	Opvullingslaag	Humeuze vulling	/	/	ZW	Za + Kz, ST (v)	/			/	/
101	2	1	1	Nee	Opvullingslaag	Onderaan is een lichte gelaagdheid zichtbaar	/	/	DOGR tot GR + LIGR	Za + Kz, ST (m)	/			/	/

Vondstenlijst PE-13-PA zone 1

Vondstnr	Volgnr	Werkput	Vlak	Spoor	Mat	Soort	Aantal	Fragm	Vorm	Begin	Einde	Opmerkingen
1	1	1	1	16	AW	Zuidlimburgs Geel	26	W	Kogelpot	900	1300	
1	2	1	1	16	AW	Zuidlimburgs Geel	4	R	Kogelpot	900	1300	
1	3	1	1	16	AW	Zuidlimburgs Geel	1	B	Kogelpot	900	1300	

	
PE-13-PA	Onderwerp
Maart 2013	Datum
Overzichtsplan	Legende
Schaal	1 : 100
0	5 m
1	1
Spoorcontouren	V1
Spoo-nummer	Vondstnummer
Laagnummer	Absolute hoogte (in m TAW)
Verstoring	

